

T. KISS TAMÁS
Tanítóképző Főiskola
Jászberény

Karácsony Sándor pedagógiai nézeteiről néhány idézet tükrében

A nevelés ténye azért vált számomra problematikuská, mert minduntalan meg kellett győződnöm viszonylagos meddő voltáról.

Egyetlen okot ismerhettem el igazi okának, csak azt, hogy minden ember, tehát a növendék is, autonóm lény, s a maga egyéniségében nevelhetetlen, a nevelés pedig legtöbbször éppen erre a zárt, hozzáférhetetlen egyéniségre szeretne és szokott irányulni.

Ha nem sikerülhet a nevelés, miért sikerül mégis?

Indirekt kell, hogy legyen a hatás, mert nem lehet direkt. Az egyén autonóm... Arra kellett haladnom megoldást keresően, azon az egy szálón, amely eddig adódott, hogy az egyéni lélek „társas” funkciói olyan erők, amelyek az autonómia körén belül képesek feldolgozni a kívülről, a „másik ember”-től jövő hatásokat az egyén számára. Ez a szál vezetett arra a feltevésre, hogy az egyén autonóm és csak „társas” funkcióin keresztül nevelhető.

Ez a „társas”-lélek nem téveszthető össze a tömeglélekkel.

Az egyéni lélek ez, de nem önmagában véve és önmagára nézve, hanem a másik ember felé fordultában.

Vannak életérzések, érzelmek, gondolatok, szándékok, amelyek nem volnának, vagy mások volnának, ha nem élne az emberrel egy közösségben a „másik ember”. Éhségérzete volna akkor is, tulajdonérzete nem volna. Öröme érzete volna, műélvezete nem. Képzetei volnának, nyelve nem. Tervei, szándékai, cselekedetei nem irányulhatván másik emberre, társadalmi gesztói nem volnának. Lehetne hite, de nem lehetne vallása.

... lelki tartalom közlésével nevelni nem lehet.

Aki sok képtárat végignézett, kaphatott nevelő hatást, de csak azért, mert forma és tartalom elválaszthatatlanok egymástól, s a műalkotásokban mindegyik jelenvaló szimbólum lépten-nyomon társas lelki funkciót váltott ki a tartalommal jóltartott lélekből.

Nyelvi tartalommal sem lehet nevelni.

A nyelv is csak mint forma, mint erő, mint erőhatás nevel. Azt jelenti ez, hogy a társas lélek ér-

telmi vonatkozásban csak abban az esetben nevelődhetik, ha a nevelő és növendék társas érintkezésében „nyelv”, élő nyelv támad. A nevelő és növendék beszélnek.

Nem lehetséges tartalmi nevelés.

A nyelvi tartalom is legfeljebb csak indirekte nevel.

Akkor tehát illuzórikus minden olyan az értelemre irányuló nevelő ráhatás, mely a kultúrát mint tartalmat akarja a növendék autonóm egyéni lelki kincstárába felhalmozni és elraktározni.

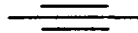
A helyzet nem ilyen vigasztalan... Ha – mondjuk – a nevelő magáért az „olvasmányért” elrecitál egy szép költeményt, a nyelvi viszony ott is beáll, csak éppen nem a nevelő és növendék, hanem a költő és az olvasóközönséggé változott növendékek között... Attól kezdve – legtöbbször függetlenül iskolától, nevelőktől – a növendék elkezd olvasni, és megmenekül.

A nevelés aktusa... mindig beáll, valahányszor az egyik ember társas lelki funkció közben nemcsak egyszerűen a maga részét veszi ki a közös lelki munkából, hanem odaad magából valamit, s a másik ember is, miközben a maga szerepét végzi, egyúttal el is vesz valamit, nyer, kap valamit (azt, amit az egyik ember odaadott, elvesztett, átengedett).

ABBAN A PILLANATBAN. MIKOR A PROFESSZOR FÖLÉNYE, VAGYIS ODAADÓ EREJE MEGSZÜNT, VAGY FÖLÖSLEGESSÉ VÁLT, AMELY PILLANATBAN TEHÁT KÖZÖTTÜNK A VISZONY PUSZTÁN MUNKATÁRSI LETT... véget ér a tanítvány nevelése!

A nevelő aktus akkor fejeződik be, mikor a növendéknek ahhoz, hogy újat közölhessen, már nincs szüksége a nevelő „odaadására”, csak akkora mértékben van szüksége a nevelőre, amekkora mértékben az „egyik ember” mindig igényli a „másik embert” társas lelki munkaközösségben is, kultúrmunkaközösségben is, egyáltalán mindenféle munkaközösségben.

(Karácsony Sándor: Magyar nyelvtan társas-lélektani alapon, Exodus Kiadás, Bp. 1938.)

DR. SCHEIBERT FERENC – FEST ATTILA

Kölcsey Ferenc Tanítóképző Főiskola
Debrecen–Szarvas

Debreceniek és szarvasiak együtt a környezeti nevelésért

A Kölcsey Ferenc Tanítóképző Főiskola és gyakorló iskolái 1992. május 25-től június 11-ig és szeptember 7-től október 2-ig tartó időszakokban 8 erdei iskolai turnust szerveztek a főiskola szarvasi Vízi-telepén, az Erzsébet-ligetben.

Ebben a munkában részt vett összesen 16 gyakorló iskolai nevelőnk, 23 tanítójelölt hallgatónk, 2 szülő (egyikük óvónő), 171 alsó tagozatos tanulónk. Az erdei iskolai napok száma összesen 44 volt.